

11.2.2026

NUORISOPSYKIATRIAN ERIKOISSAIRAANHOIDON LÄHETEOHJEET - PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIALUE

Nuorisopsykiatrian erikoissairaanhoidon voidaan ohjata 13–17 –vuotiaita nuoria, joilla on vaikea-asteinen mielenterveyden häiriö tai komplisoitunut keskivaikea mielenterveyden häiriö tai oireilu. Vaikea-asteinen mielenterveydenhäiriö alentaa vakavasti nuoren toimintakykyä tai aiheuttaa nuorelle tai muille akuuttia vaaraa.

Edellytämme pääsääntöisesti perustason toteuttamaa hoitointerventiota ennen erikoissairaanhoidon lähettämistä muissa kuin vaikea-asteisessa mielenterveyden häiriössä. Lähetteen tekee lääkäri, joka on toteuttanut nuoren kliinisen tilan arvion. Lisätietoa hoidon perusteista nuorisopsykiatriassa: [Yhtenäisen kiireettömän hoidon perusteet 2019](#).

Vastaanotolla toteutettava nuorisopsykiatrinen erikoissairaanhoidon pohjautuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren saapumiseen sovituille käynneille. Yleisistä nuorisopsykiatrisista kysymyksenasetteluita koskevista konsultaatioista lisätietoja: [terveyskylä.fi](#).

Konsultaatiot nuorisopsykiatrialle:

Päijät-Hämeen nuorten mielenterveyden palvelujärjestelmä on porrasteinen. Nuoret saavat tukea huoliin ja kysymyksiinsä mielenterveyteen liittyen laajalta joukolta ammattilaisia. Perustasolla toteutetaan mm. psykososiaalisia interventioita kuten ohjatut omahoidot ja lyhytterapeuttisen interventiot. Arviointia suoritetaan mm. Interventionavigaattorin avulla.

Nuorisopsykiatrian konsultaatorakenne tukee perustason palvelujärjestelmän toimivuutta konsultaatioiden kautta. Konsultaatiot tarjoavat myös apua tunnistamaan mitä hoito- ja tutkimustoimia vielä on tarpeen tehdä esimerkiksi ennen erikoissairaanhoidon lähetettä.

Lähetehoitajan (sairaanhoitajan) konsultaatio

Lähetehoitajan konsultaatio on suunnattu erityisesti terveydenhuollon ammattilaisille koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja perustason keskitetyssä mielenterveyspalvelussa. Konsultaation tavoitteena on:

- Tukea perustason ammattilaisia ensimmäisten hoitointerventioiden jälkeen jatkosuunnitelman miettimisessä.
- Auttaa arvioimaan, milloin erikoissairaanhoidon lähete (ja tätä varten lääkäriajan varaaminen) on tarpeellinen.
- Antaa ohjausta oire/potilaskohtaisesti siihen, mitä tietoja nuorisopsykiatrian läheteeseen tulisi sisällyttää (esim. aiemmat toimenpiteet ja havainnot).

Lähetehoitajan konsultaation voi varata numerosta:0447195618. Ne pyritään pääosin toteuttamaan keskiviikkoisin klo 11–12.

Esitietojen toimittaminen:

Konsultaatiota varten on mahdollista toimittaa olennaiset esitiedot viestipiikillä **Lifecaressa** hyvissä ajoin (väh. 2pv) ennen konsultaatiota.

11.2.2026

Moniammatillinen konsultaatio/lääkärin konsultaatio

Lääkärin konsultaatio toteutuu moniammatillisesti, ja siihen osallistuvat nuorisopsykiatrialta:

- Nuorisopsykiatrian lääkäri
- Lähetehoitaja (sairaanhoitaja)

Konsultaatio tapahtuu Teamsissä ja siihen ovat tervetulleita kaikki Päijät-Hämeen perustason mielenterveys- ja koulu sekä opiskelijaterveydenhuollon ammattilaiset. Konsultaatiot tapahtuvat ilman potilaan tunnistetietoja koska tilaisuudessa on paikalla paljon ammattilaisia ympäri organisaation. Valmistele esittämäsi potilastapaus kattavasti ja ole valmis vastaamaan kysymyksiin potilaan voinnista ja toteutetusta hoidosta tämän läheteohjeen kappale 5 rakenteen mukaisesti.

Moniammatillinen konsultaatioaika: maanantaisin klo 9.00–9.30 Teamsissä.

Moniammatillinen yksilökonsultaatio

Yksilökonsultaatio on varattavissa tilanteissa, joissa tarvitaan yksittäisen potilaan kohdalla kattavampaa konsultaatiotukea. Konsultaatio on työntekijöiden välinen, eivätkä nuori tai hänen perheensä ole konsultaatiossa mukana. Yksilökonsultaatioon pyydetään tarvittaessa esim. psykologi mukaan lääkärin ja lähetehoitajan (sairaanhoitaja) lisäksi.

Yksilökonsultaatioaika: maanantaisin klo 9.30–10.00.

Esitietojen toimittaminen:

Yksilökonsultaatiota varten tulee toimittaa esitiedot viestipiikillä Lifecaressa. Yksilökonsultaatio-tiivistelmän rakenteen tulee noudattaa tämän läheteohjeen kappaleen 5 mukaisia tekstivaatimuksia.

Perustason lääkärit voivat myös olla yhteydessä nuorisopsykiatrian lääkäriin: puh/sposti.

1. Päivystyslähete osastolle

Välitöntä, päivystyksellistä psykiatrista hoitoa edellyttävät nuoret ohjataan arvioon nuorisopsykiatrian osastolle vapaaehtoisella B1-lähetteellä tai M1-tarkkailulähetteellä. Soita päivystysläheteestä virka-aikana nuorisopsykiatrian osaston lääkärille puh. 044 719 5725.

Muista että nuorta ohjataan aina saattajan kanssa päivystysarvioon.

- Akuutti itsemurhavaara/juuri tehty itsemurhayritys (ei siis viiltely/itsensä vahingoittaminen pahan olon lievittämiseksi/ahdistukseen ilman itsemurhatarkoitusta).
- Akuutti todellisuuden tajun vakava häiriö (psykoosi).
- Akuutti vaara muille, vakava impulsiivinen väkivaltaisuus muita kohtaan (silloin kuin tilanne ei ole rauhoittunut ennen päivystykseen saapumista tai päivystysyksikössä).

11.2.2026

HUOM. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä päivystyspoliklinikalta käsin, mikäli epäily lastensuojelun tarpeen selvittämisestä syntyy (Lastensuojelulaki 25§).

2. 1-7 päivän lähetteet – Hoitoon pääsy 1-7 vrk eli kiireellisyysluokka 1. Lähetteet ohjataan nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Lähettävä taho/perusterveydenhuolto huolehtii odotusaikana tarvittavan hoitokontaktin.

- Vaikea-asteinen masennustila tai käyttäytymisen häiriö, jossa vakavaa itsetuhoisuutta tai psykoottisia oireita esim. konkreettiset itsemurhasuunnitelmat tai viimeaikainen itsemurhayritys.
- Vakava psykoosiepäily, jossa ei ilmene välitöntä sairaalahoidon tarvetta.
- Somaattinen tai psyykinen kriisi syömishäiriössä (kun somaattinen tilanne on tutkittu ja vakaa eikä välitöntä pediatria/sisätautien hoidon tarvetta ole; edellyttää yleensä sekä lähetettä somatiikkaan että nuorisopsykiatria).

3. Akuutti24-läheteohje – kiireellisyysluokka 1-3

Mikäli Akuutti24:ssä todetaan, ettei potilaalla ole päivystyksellistä osastohoidon tarvetta tai potilaan hoito olemassa olevassa hoitokontaktissa on riittämätöntä ja ilmenee erikoissairaanhoidon tarve, tehdään lähete arvioon nuorisopsykiatrian poliklinikalle.

- Kiireellisyysluokan 1 lähete käsitellään seuravana arkiaamuna.
- Jos lähete hyväksytään poliklinikalle 1-kiireellisenä nuori saa poliklinikalle kiireellisen ajan n. viikon sisään

4. 8-30 tai yli 30 päivän lähetteet

Hoitoon pääsy 8–30 vrk tai yli 30 vrk eli kiireellisyysluokat II – III. Lähete ohjataan nuorisopsykiatrian poliklinikalle. Lähettävä taho/perusterveydenhuolto huolehtii odotusaikana tarvittavan hoitokontaktin.

Tunne-elämän tai käyttäytymisen häiriöt

- Vähintään keskivaikea tunne-elämän häiriö kuten masennustila tai ahdistuneisuushäiriö tai käyttäytymisen häiriö, jossa tila ei ole helpottanut näyttöön perustuvilla peruspalvelujen hoitointerventioilla tai siihen liittyy päihdehäiriö.

Syömishäiriöt

- Erikoissairaanhoidossa hoidetaan vakavasti oireilevia syömishäiriöitä ja keskivaikeita syömishäiriöitä, jossa tila ei ole helpottanut näyttöön perustuvilla peruspalvelujen hoitointerventioilla.
- Perustason tehtävänä ovat syömishäiriöiden tunnistaminen ja somaattinen tutkiminen sekä lievempien syömishäiriöiden hoito.
- Kun somaattinen tilanne on tutkittu ja vakaa eikä välitöntä pediatria/sisätautien hoidon tarvetta ole; edellyttää yleensä sekä lähetettä somatiikkaan että nuorisopsykiatria).

11.2.2026

Neuropsykiatriset häiriöt

- Neuropsykiatriset selvittelyt eivät ole akuuttia nuorisopsykiatria eikä diagnostiikalla ole kiire.
- Neuropsykiatriset selvittelyt tehdään vakaassa vaiheessa ja kun muu psykiatrinen oireilu on hoidossa.
- ADHD:n diagnosointi ja hoito voidaan useimmiten toteuttaa perusterveydenhuollossa, tarvittaessa erikoissairaanhoidon konsultaatioiden tuella. Jos kokonaisuirekuvaa komplisoi vakavasti oireileva muu psyykinen oireilu, voidaan ADHD:n erotusdiagnostinen arvio- ja hoitosuunnitelma tehdä erikoissairaanhoidossa.
- Autismikirjon häiriön epäily edellyttää perehtymistä nuoren kehityshistoriaan, ja esiselvittelyjen tekemistä ennen läheteharkintaa (kts. yst. tarkemmin lähetteen sisältö ja esiselvittelyt autismin kirjon häiriöissä). Epäselvissä tilanteissa on suotavaa konsultoida erikoissairaanhoidoa ennen lähetteen laatimista. Suositellaan että nuoren kognitiivinen taso tulisi olla ainakin kertaalleen elämän aikana selvitelty psykologin tutkimuksin ennen mahdollisia neuropsykiatrisia lisäselvittelyitä erikoissairaanhoidossa.
- Autismikirjon häiriön diagnostiset selvittelyt aloitetaan vain, mikäli mahdollinen diagnoosi vaikuttaisi kokonaishoitoon tai -kuntoutukseen.
- Suositellaan mm. lähetehoitajan konsultaatioiden kautta hankkimaan tarvittaessa tukea lähetteen sisältöön ja tunnistamaan tilanteita, joissa lähete ei ole vielä ajankohtainen tai ei ole tarpeen.

Päihdehäiriöt

- Perustaso vastaa nuorten päihteiden riskikäytön ja päihdehäiriöiden ensilinjan hoidosta, tarvittaessa hyödyntäen lastensuojelun yhteistyötä.

Psykoterapia-arviot ja muut kuntoutusarviot

- Kuntoutuspsykoterapia-arvio voidaan tehdä ensiarviona nuoresta, jolla on vähintään keskivaikea tunne-elämän tai käyttäytymisen häiriö, ja jonka tila ei ole helpottanut näyttöön perustuvilla perustason hoitointerventioilla. Uusinta-arviot voidaan tehdä perustasolla, tarvittaessa erikoissairaanhoidon nuorisopsykiatrin konsultaatio.

11.2.2026

5. Lähetteen sisältö (rakenne soveltuu myös konsultaatioihin)

1 Lähettäjä

- Lähettävän lääkärin nimi ja organisaatio

2 Lähettämisen syy

- Kysymyksen asettelu, pyyntö (konsultaatio, tutkimus, hoito). Vastaus voidaan antaa myös hoitosuosituksen muodossa konsultaativastauksena tai pyytää täydentäviä tietoja tai selvittelyä.
- Kiireellisyysarvio.

3 Henkilötiedot ja perhetiedot

- Nuoren nimi, henkilötunnus, osoite, voimassa oleva puhelinnumero.
- Oppilaitos ja luokka-aste.
- Vanhempien/huoltajien nimet ja yhteystiedot, jos eivät löydy Lifecaresta.
- Mahdollisen sijoituspaikan nimi ja yhteystiedot.
- Huoltajuus, perheen koostumus, nuoren asumisjärjestelyt.
- Perheessä olevat mahdolliset mielenterveyshäiriöt.
- Kontaktit lastensuojeluun, mahdollisen lastensuojelutyöntekijän nimi ja yhteystiedot. Lastensuojelutoimien tarve.
- Miten vanhempia ja/tai huoltajia on informoitu lähetteestä, miten suhtautuvat.
- Nuoren suhtautuminen lähetteeseen ja mahdolliseen nuorisopsykiatriseen hoitoon (hoitomotivaatio).
- Lähetteessä tulee näkyä missä ja miten potilaan tilannetta on arvioitu, miten lähettäjä on tavannut potilaan, mitä lähetteestä on sovittu potilaan (ja yleensä huoltajan) kanssa.
- Lähetteeseen on potilaan lupa tai se tehdään tahdosta riippumatta (M1-lähete). Potilasta on informoitu KANTA-suostumuksesta ja alaikäisen potilaan tiedonsiirrosta.
- Lähetteeseen tulee merkitä potilaan päätöksentekokykyisyys ja kannanotto tiedottamisesta huoltajille. Jos lähete tehdään ilman tiedotusta huoltajille niin tämä perustellaan lähetetekstiin.

4 Psykinen häiriö, oireet ja toimintakyky

- Kuvaus potilaan oireista, toimintakyvystä, aikaisemmista tutkimus- ja hoitotoimenpiteistä. Oirekyselyinä on hyvä käyttää esim. PHQ-9, GAD-7, BAI, OCI-R, MDQ, ADHD-oirekysely, CGAS. Tilannekuvaus oireiden alusta ja kehittymisestä sekä juuri nyt ajankohtaisesti.

11.2.2026

- Ajankohtaiset ongelmat ja/tai oireet, alkuperä, kesto.
- Ongelmien aiheuttamat haitat nuorelle, muille henkilöille tai ympäristölle.
- Selviytyminen koulussa (koulumenestys, tukitoimet, poissaolot), muutokset psyykkisten oireiden alettua.
- Itsestä huolehtiminen, vuorokausirytmien, muutokset.
- Suhde vanhempiin ja sisaruksiin, muutokset.
- Ystävyys- ja seurustelusuhteet, harrastukset, muutokset.
- Päihteiden käyttö, huumeeseula tarvittaessa.
- Nykytila, eli lähettävän lääkärin itse ottama status.

5 Aikaisemmat tutkimukset tai hoidot ja niiden tulokset

- Potilaan kehityshistoria, muut sairaudet, aikaisemmat hoidot ja niiden teho:
 - Selvitys perusterveydenhuollon tekemistä tutkimuksista ja hoidosta.
 - Aiemmat psyykkiset diagnoosit, oireet ja niiden hoito, jos on hoidettu muualla.
 - Aiemmin tehdyt psykologiset ym. tutkimukset.
- Ajankohtainen lääkitys.
- Syömishäiriössä potilaan paino ja pituus ja BMI (ISO-BMI), muutoksen kuvaus, kasvukäyrät. Lisäksi verenpaine, syke, nestetasapaino. Laboratoriokokeet, pituus ja paino sekä kasvukäyrät.
- Laboratoriokokeet tarvitaan usein erotusdiagnostisesti tai lääkehoitoa valmistavasti: PVK + diffi, K, Na, Krea, ALAT, TSH, fP-Gluk, kolesterolit, EKG, U-Huum-O (tai varmistettu näyte U-huum-Oct). Tarkista D-vitamiinilisän käyttö, yleisten saantisuositusten mukaisesti.
- ADHD- ja autismikirjon häiriön epäilyssä lähetteeseen on liitettävä neuvola- ja kouluterveydenhuollon asiakirjat, kouluarviot sekä kaikki tehdyt tutkimukset (esim. Viivi, KESKY, ADHD-rs, koulupsykologin tutkimus tai muu kognitiivinen tutkimus, jo tehty).
- Autismikirjon häiriön epäilyssä, kts. yst. erillinen esiselvittely alla.
- Lähetepalautetaan pääsääntöisesti täydennettäväksi, ellei läheteartioon tarvittavia välttämättömiä tietoja ole käytettävissä. Päivystyslähete saa olla suppeampi kuin jatkohoitolähete nuorisopsykiatrian poliklinikalle.

11.2.2026

6 Esiselvittelyt autismikirjon häiriön epäilyssä

Kehityshistorian selvittely

- Perhe- ja sukuanamneesi
- (Vanhempien ja opettajien haastattelu)

Asiakirjat

- Neuvola-asiakirjat
- Päivähoidon palautteet
- Kouluterveydenhuollon asiakirjat
- Koulutodistukset
- Oppimissuunnitelmat

Aiemmat tutkimus-, kuntoutus- ja terapiapalautteet

- Lomakkeet, seulontakyselyt mielellään skannattuna. Jos tämä ei mahdollista pyydetään kiinnittämään huomiota tulosten huolelliseen kirjaamiseen.
- AQ (Mielenterveystalo)
- (ASSQ)

Ydinoireiden havainnointi (koti, koulu, vapaa-aika)

- Vuorovaikutus, kommunikaatio, käyttäytyminen, taidot, toimintakyky eri ympäristöissä
- Somaattinen ja psyykinen status
- Kognitiivisen ja kommunikaation tason arviointi
- Psykologin tutkimus vähintään kertaalleen tehtynä nuoren elämän aikana (esim. koulupsykologi)
- Tarvittaessa toimintakyvyn arvio, puheterapeutin konsultaatio